

Kraftverken vid Kimo Bruk 1920–1984

I början av nittonhundratjugotalet startades processen med att elektrifiera Österbottens landsbygd och elektrifieringsvägen nådde även våra nejder. På den tiden fanns det inget landsomfattande eldistributionssystem som i dag, varför den erforderliga elkraften måste framställas i lokala mindre kraftverk. Fanns det tillgång till något vattendrag med en lämplig fors som kunde utnyttjas för att driva ett kraftverk var saken relativt lätt att ordna. Där vattenkraft ej fanns att tillgå, byggde man kraftverk som drevs med ångmaskiner, ångturbiner eller suggasmotorer. Dessa anläggningar byggdes oftast vid något sågverk där sågens träavfall användes som bränsle.

Sågen och suggaskraftverket 1953. Ur Oravais Hembygdsförenings fotoarkiv.

Byggandet av Hammarfallets vattenkraftverk och kraftverksdriften på 1920 talet

Byggandet av Hammarfallets vattenkraftverk och kraftverksdriften på 1920 talet

Efter att järnbruket på Kimo Bruk upphört 1891 köptes bruket upp av nya ägare. De nya ägarna bedrev flera olika verksamheter: Såg, kvarnrörelse, jordbruk med eget mejeri och mälteri, syfabrik och skogsbruk. Man började bygga en kvarn i Rökiö, Vörå, men problemet var att någon kraftkälla i form av vattenkraft inte fanns att tillgå på platsen.

Kvarnens kraftbehov löstes genom att man år 1920 började bygga ett vattenkraftverk vid Kimo Bruk invid stångjärnsmedjans ruin, där hammarfallet strömmade fritt efter att hammararen hade avvecklats. Elkraften skulle sedan överföras från Kimo till kvarnen i Rökiö via en 10 kV högspänningsledning.

För att få tillräcklig effekt på vattenkraftverket i Kimo, måste man få mera fallhöjd än den som hammarfallet hade. Problemet löstes på ett för våra förhållanden ovanligt sätt, man byggde en ca 180 m lång tunnel från knipphammar-

dammen ner till kraftverket. Tunneln kom att förläggas på en ca 100 m sträcka på botten av Bruksdammen, resten av tunneln förlades under jord. Den är alltså under normala förhållanden inte synlig i bruksmiljön.

Tunneln byggdes av furuplankor sammanbunden med spännband av rundjärn enligt samma system som tunnband runt en trätunna, innerdiametern är ca 90 cm. Tunneln hålls på bruksdammens botten med hjälp av stenar som med sin tyngd förhindrar att den flyter upp till ytan.

Då tunneln var nybyggd och tagits i användning, så hände det en gång (ev. två gånger) att tunneln flöt upp till ytan i Bruksdammen efter att man stannat kraftverket för dagen och stängt dammluckorna vid tunnelns inlopp, den blev då tömd på vatten. Man var tvungen att pressa ner tunneln med mera stenar för att få den att hållas på botten.

Ytterligare inköptes en kvarn i Roukus, Kimo, där man sänkte dammen och rensade ån mellan kraftverket och kvarnen ifråga. Knipphammardammen höjdes också till högsta möjliga nivå, detta möjliggjordes när man gjort en ca 50 m lång invallning som var ca 60 cm hög. Med dessa åtgärder kunde man utnyttja en fallhöjd på 10 m vid hammarfallets kraftverk. Man utnyttjade alltså fallhöjden i Kimo å från bru-

kets såg till den nerlagda kvarnen i Roukus, en sträcka på ca 1,1 km av ån.

Kraftverket togs i bruk år 1922. Samtidigt med kvarnbygget i Rökiö, planerades det även att inleda eldistribution från kraftverket till elförbrukare inom Oravais, Vörå och Maxmo kommuner. För att få elkraften att räckta till både kvarnen och elförsörjningen i nejden måste elkraft ytterligare fås från annat håll. Man började samarbeta med ett företag som hade en såg, kvarn och ett kraftverk vid Kyro älv i Storkyro. Företaget hette Ab Bengs Oy och bedrev eldistribution i delar av Vörå, bl.a. delar av Koskeby samt Rejpelt. Ab Bengs Oy:s kraftverk hade en effekt på 150 kW och det räckte mer än väl till för deras såg och kvarnrörelse, samt att leverera elenergi till deras distributionsområde med den elförbrukning som dåtida elabonnenter hade behov av, under förutsättning att vattenföringen i Kyro älv var tillräcklig.

Kimo Bruk Ab:s kraftverk i Kimo hade denna tid en effekt på max. 65 kW och körtiden var i storleksordningen 3 000 timmar/år i medeltal, vilket betyder att om el skall kunna erhållas kontinuerligt 24h/dygn, måste elenergi även produceras i något annat kraftverk.

De båda bolagen kopplade ihop sina 10 kilovolts linjer vid Rökiö kvarn och då hade det

Suggaskraftverkets maskinsal. Ur Oravais Hembygdsförenings fotoarkiv.

Suggaskraftverket i början av 1940-talet. Ur Oravais Hembygdsförenings fotoarkiv.

gemensamma elnätet två kraftverk med en sammanlagd effekt på ca 215 kW. Båda bolagen hade nytta av detta samarbete, Ab Bengs Oy:s kraftverk var beroende av vattenföringen i Kyro älv som kunde variera rätt kraftig p.g.a. att regleringsdammar och sjöar saknades. Vintertid och speciellt torra somrar kunde vattenföringen vara så liten att kraftverket bara kunde köras med reducerad effekt eller knappt alls kunna hållas i gång.

Kimo Bruks kraftverks drifttid var ju begränsad men det var rätt stor möjlighet att välja tiderna när verket skulle köras, detta var möjligt tack vare att vid utloppet från Röukas träsk finns en damm som man kan reglera vattenflödet med som rinner från träsket till Kimo å. Vattenreservoaren som består av Röukas- och Keskis träsk rymmer så mycket vatten att vid normala vintrar räcker smältvattnet till för att helt fylla träskan som ofta på vårarna var tömda på vatten.

Med dessa båda kraftverk kunde en någorlunda fungerande elproduktion upprätthållas, kraftverken samkördes oftast så att Bengs kraftverk kördes med konstant effekt medan vid Kimo Bruks verk reglerades effekten för att motsvara totalbehovet för ögonblicket. Samkörningen underlättades av en direkttelefonlinje mellan kraftverken som möjliggjorde att maskinisterna kunde kommunicera med varandra.

Vid tider med låg belastning kunde bara ett av kraftverken vara i gång, den aktuella situationen avgjorde vilket av verken som var i gång.

På den tiden hade folk inte kontinuerligt behov av el som nuförtiden. Eldistributionen var vanligen avstängd under dagtid och under den ljusa sommartiden kunde elströmmen vara helt avstängd. Folk använde el bara för belysning. I byarna fanns personer som hade till uppgift att koppla bort byns transformatorstation på morgonen och koppla på den igen på kvällen, detta för att nedbringa transformatorernas tomgångsförluster som på den tiden var proportionellt stora i förhållande till konsumtionen. Man kan säga att kraftverken på dagtid i huvudsak betjäna de båda bolagens industrianläggningar.

Här kan noteras en skillnad i de båda bolagens elbehov för sina egna anläggningar. Kimo Bruks såg och kvarn i Kimo var vattendrivna, kvarnen i Rökiö var eldriven, mejeriet kördes med en ångmaskin. Ab Bengs Oy:s såg och kvarn var eldrivna. Detta förhållande innebar att båda bolagen levererade ungefär lika stor andel i den el som såldes till elkonsumenterna i byarna, vissa år levererade det ena bolaget en större andel, ett annat år det andra, även om Ab Bengs Oy:s kraftverk hade större kapacitet.

I kraftverket i Kimo hade turbinen vertikal axel och generatoren horisontell axel, detta innebar att en vinkelkuggväxel överförde turbinef-

fekten till generatoraxeln, i kuggväxeln uppstod effektförlust, sämre driftsäkerhet och ett besvärande buller. Det har sagts att bullret var så högt att man inte kunde föra normala samtal i kraftverkshuset när verket var i gång.

År 1926 byggde man därför om anläggningen och installerade en av ASEA tillverkad generator med vertikal axel direkt på turbinaxeln, ett 850 kg tungt svänghjul monterades även på turbinaxeln under generatorm. Efter denna åtgärd kunde man få ut en maximal effekt på 70 kW.

För att kunna hålla nätfrekvensen närmast möjliga 50Hz, som är standard, installerades en hydraulisk varvtalsregulator år 1928. Regulatorn medförde en nackdel; den drevs via en remtransmission från turbinaxeln och det innebar att kraftverkets maximala effekt sjönk tillbaka till ca 65 kW. Enligt muntliga uppgifter från folk som var med på den tiden, kan effektminskningen ha varit så stor som 10 kW vilket skulle betyda att den maximala effekten var endast 60 kW när man hade regulatorn i funktion.

Suggaskraftverket

Det visade sig att den tillbudsstående vattenkraften inte räckte till och speciellt sådana år när nederbörden varit liten var bristen på elkraft akut. Man konstaterade att ett hjälpkraftverk måste byggas. Kraftverket skulle byggas, ägas och drivas av Kimo Bruk.

År 1929 dog brukets direktör Johannes Smeds och i hans testamente stod att läsa att de efterlevande ålades att bygga ett hjälpkraftverk ”till fromma för bygden och företaget” d.v.s. bevara och föra vidare hans livsverk. I testamentet fanns även en klausul om förbud att utvidga eldistributionen utanför Oravais, Vöra och Maxmo kommuner utan Ab Bengs Oy:s medgivande.

Planeringen av det nya kraftverket inleddes på våren 1929, konsulter och experter i branschen kontaktades där olika alternativ till kraftmaskiner övervägdes. Man begärde offerter på ångmaskiner, suggasmotorer och oljemotorer. Effekten på motorerna skulle vara 150–200 hästkrafter. Placeringsorten skulle vara i Kimo

invid brukets såg. Ett placeringsalternativ som även undersöktes var Rökiö.

Bland de inkomna offerterna erbjöds några oljemotorer, några ångmaskiner bl.a. en begagnad på 150 hk tillverkad år 1895 som påstods vara i gott skick samt en begagnad suggasmotor med 170 hk effekt.

Offerten på suggasmotorn verkade intressant och ledde till affär. Säljare var ett företag i Åbo, Victor Forselius Ab, importör bl.a. för företaget Ruston & Hornsby Ltd, England, som tillverkade bl.a. suggasmaskiner. I offerten erbjöds en år 1923 tillverkad suggasmotor av Ruston & Hornsby's fabrikat som varit ca tre år i användning vid ett sågverk i Gustavs. Sågen hade brunnit ner men suggasanläggningen som varit i en byggnad med betongväggar hade klarat sig nästan oskadd undan branden.

Priset på hela anläggningen var 230 000 mark och gällde fritt lastad på järnvägsvagn i Åbo. Leverantören garanterade att alla eventuellt defekta delar på maskinen skulle vara utbytta till nya eller reparerade. Maskinen kördes per järnväg till Voltti station. Transporten från Voltti till Kimo av de tunga maskindelarna var inte helt problemfri och kunde fylla ett helt kapitel för sig. En tvåvåningsbyggnad i cementtegel uppfördes för suggaskraftanläggningen och allt var klart för att tas i drift sommaren 1930.

Effekten på kraftverket var 100kW och som bränsle användes träavfall från sågen. Träbränslet omvandlades till brännbar gengas i en gasgenerator och gasen i sin tur användes sedan som bränsle till motorn. Vid leveransprovkörningen visade det sig att maskineriet inte fungerade som planerat till stor besvikelse för både leverantören och mottagaren. Många förvecklingar uppstod därför mellan berörda parter. Lösningen på problemet kom när man begärde hjälp av en erfaren suggasmaskinist, Alekski Lakaniemi, som körde en liknande suggasanläggning i Storkyro.

Det sägs att Alekski läste in sig i kraftverket och på ca en timme hade han gjort något ingrepp i maskineriet som gjorde att den började fungera som planerat. Alekski erbjöds anställning på bruket för att köra suggasanläggningen och

han antog anbudet. Alexi kom att köra suggaskraftverket och även vattenkraftverket ända till år 1964 vid en ålder av 73 år.

Från år 1930 fanns följaktligen tre kraftverk som kunde användas för att tillgodose elbehovet i Ab Bengs Oy:s och Kimo Bruk Ab:s elnät. När elbehovet var stort eller när tillgången på vattenkraft var begränsad, kunde man nu ha suggaskraftverket som tillhjälp och detta innebar en tillförlitligare elförsörjning.

Suggasverket visade sig nu inte vara så driftsäkert som man kunde ha hoppats, i den dagliga driften kunde störningar i gasproduktionen inträffa så att t.ex. stor tjärbildning i gasrören kunde stoppa hela driften och rören måste rensas. Andra problem var t.ex. att avgasventilerna brändes och måste bytas, vevaxelns glidlager nöttes rätt snabbt och måste bytas med några års intervaller.

Ett problem utgjorde även dynamoremmen som överförde drivkraften från motorn till elgeneratoren. Denna rem var gjord av läder och hade en längd på ca 18,5 m, en bredd på 50 cm. Trots att generatoren var monterad på spännlinjaler som möjliggjorde efterspanning av remmen, måste den emellanåt avmonteras och föras till reparation varvid remmen avkortades. Under kraftverkets drifttid från 1930 till 1957 förbrukades fyra remmar.

Största reparationen måste göras år 1936 när ena cylindern hade spruckit. En ny cylinder och topplock beställdes från fabriken i England. Tillverkningen av denna motortyp hade upphört men gjutformarna fanns i behåll så den nya cylindern och det nya topplocket kunde levereras.

Under krigstiden när reservdelar inte kunde fås från England, måste delar som avgasventiler och glidlager tillverkas i fabriker i Finland. Detta innebar att leveranstiderna kunde bli i längsta laget. T.ex. år 1941 kördes maskinen bara med den ena av maskinens två cylindrar under ett par månaders tid p.g.a. lång leveranstid på en ny avgasventil. Med en cylinder i användning så kunde man bara få ut maximalt hälften av kraftverkets toppeffekt.

För att nedbringa förbrukningen av bränslet ombyggdes gasgeneratoren år 1942. Ombyggnaden gjordes enligt en arbetsbeskrivning som maskinmästare Pohjalainen anställd vid Honkalan Saha hade utarbetat. Vid Honkalan Saha hade en gasgenerator till en 200 hk suggasmotor ombyggt enligt Pohjalainens anvisningar med gott resultat, men i Kimo var man inte helt nöjd med ombyggnaden. Bränsleförbrukningen minskade nämligen inte så mycket som man förväntat sig. Några andra smärre ingrepp måste ännu göras innan allt fungerade som det var tänkt. Bränsleförbrukningen efter ombyggnaden var i samma storleksordning som motsvarande anläggningar eller ca 1,3 kubikmeter träavfall per körtimme när kraftverket kördes med fulla effekten 100 kW.

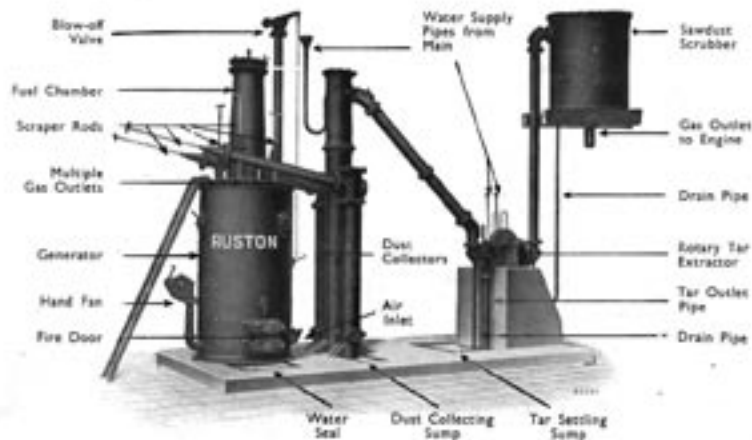
Suggaskraftverket var ganska kostsamt att hålla igång. Två man behövdes, en maskinist och en hjälpkarl som kapade veden i ca 15 cm långa bitar som han sedan med en traversanordning transporterade upp till kraftverkets vind där påfyllningen av bränslet till gasgeneratoren ägde rum.

Till hjälpkarlens uppgifter hörde också att se till att sågspån fanns tillhands vid bränslepåfyllningarna. Generatorbränslet bestod nämligen av en blandning av kapad ved och sågspån.

Under 1930 talet var suggasverket flitigt i användning p.g.a. ökad elförbrukning. Då ingen elström kunde köpas från annat håll måste all elenergi produceras i de kraftverk som bolagen hade; en betydande del av elproduktionen föll på suggasverkets lott. Åren 1930–1939 producerade suggasverket 82 200 kWh i medeltal per år.

1941 avbröts allt samarbete mellan Ab Bengs Oy och Kimo Bruk Ab och vid Rökiö kvarn kopplades bolagens ledningar från varandra. Kimo Bruk kopplade sitt elnät till Vörå Elverk Ab:s nät vid Rökiö kvarn. Bruket blev nu köpare av tillskottsström från Vasa Elektriska Ab via Vörå Elverks och Lillkyro kommunala elverks ledningar. Detta var en provisorisk och bristfällig lösning påkallad av de svåra förhållanden som rådde under kriget.

GENERAL ARRANGEMENT Ruston "Refuse" Gas Producer

GAS PRODUCER FOR BITUMINOUS COAL AND COMBUSTIBLE REFUSE

En gasanläggning liknande den som fanns i Kimo Bruks suggaskraftverk. Ur Ruston & Hornsby Ltd:s broschyr från 1920-talet.

Bruket kraftverk fick i fortsättningen fungera som både reservkraft vid långa elavbrott och som avlastning för de långa och klena högspänningslinjerna när förbrukningen var stor. En sak som belyser hur liten effekt som kunde tas från Vasa till Kimo Bruk var att debiterings kWh-mätaren i Rökiö som mätte den elenergi som levererades till Kimo Bruk var dimensionerad för en effekt om endast ca 150 kW. Åren 1940–1949 kördes suggasverket inte lika mycket som föregående decennium. År 1946 var verket ej alls igång, men under den elbrist och elransonering som rädde åren 1947 och 1948 kördes suggasverket på order av myndigheterna ungefär i samma omfattning som på 1930-talet. Under 1940-talet producerades i medeltal per år 61 180 kWh.

På 1950-talet var det avsevärt billigare att köpa elenergin utifrån än att framställa den i suggasverket, men på grund av brukets högspänningsledningar som var långa och rätt klena, tvingades man fortsättningsvis vid högbelastningstider att köra suggasverket för att kunna hålla spänningen i elnätet på rätt nivå. På 1950-talet köpte bruket sin tillskottsenergi från Vasa Elektriska via långa högspänningslinjer med begränsad överföringskapacitet. Förhållandena förbättrades avse-

värt sedan bruket kunde erhålla sin elström från Vasa via en ny 20 kV ledning från Österhankmo via Bodö till Maxmo. Suggaskraftverket användes allt sparsammare under 1950-talet och i september 1957 kördes verket för sista gången och skrotades år 1961. Suggasverkets årsproduktion i medeltal för åren 1950–1957 var 33 000 kWh/år. År 1957 producerades endast 2 919 kWh. Den största årsproduktionen uppnåddes 1939 med 178 640 kWh. Suggasverkets totala energiproduktion under hela sin "livstid" var 1 698 287 kWh.

Hammarfallets vattenkraftverk från 1930 till 1984

När Kimo Bruks högspänningsledningar blivit anslutna till Vasa Elektriska via Vöra och Lillkyros elledningar, togs den hydrauliska varvetsregulatorn och svänghjulet bort från vattenkraftverket. Effekten blev då återställd till ca 70 kW. Nätfrekvensen 50 Hz hölls av andra större kraftverk i Vasa Elektriskas elnät.

Maskinisten som ständigt bemannade kraftverket hade som uppgift att övervaka driften, smörja lager, rensa isgrindarna från skräp, samt stoppa och koppla generatoren från elnätet när elavbrott inträffade. När elströmmen återvänt

efter ett avbrott så skulle maskinisten fasa in generatoren igen till elnätet och sedan öppna turbinpådraget så att kraftverkets generator återigen levererade elenergi till elnätet. Det hände att vid längre avbrott körde generatoren ensam ut elström till delar av brukets distributionsområde. Då måste antalet abonnenter begränsas så att verket klarade av att upprätthålla nätfrekvensen och spänningen. Varvtalsregleringen skedde manuellt och det kunde vara rätt så jobbigt att hålla speciellt frekvensen någorlunda rätt.

Kraftverkets turbin blev småningom sliten och kraftverkets max effekt sjönk småningom; i slutet på 1950-talet hade den maximala effekten minskat mer än 10 %.

Den underjordiska delen av tunneln var också i behov av att förnyas. För att kraftverket inte skulle förfalla måste tunneln och turbinen förnyas snarast möjligt. År 1959 på sommaren förnyades den 75 meter långa underjordiska delen av tunneln, den gjordes av tryckimpregnerade furuplankor sammanhållna med rundjärnsband, precis som då man byggde tunneln första gången.

Tunneln fick nu en innerdiameter på 125 cm. Tunneln var klar att tas i bruk på hösten samma år, den del av tunneln som finns på bruksdammens botten var ännu i så bra skick att den inte behövde förnyas (finns kvar i originalutförande ännu i dag).

Då man åter tog kraftverket i bruk så kunde man konstatera att generatoren ej gav ut mycket mera effekt än när den gamla tunneln användes. År 1960 på senhösten byttes turbinen ut till en ny, den hade tillverkats av Oy Tampella Ab i Tammerfors. Turbinen hade en märkeffekt på 120 hästkrafter (motsv. 88 kW) vid ett vattenflöde på 1,25 kubikmeter/sek, 10 m fallhöjd, varvtal 500 r/min. Turbinbytet var klart i december 1960 och kraftverkets effekt var nu 75 kW, alltså en klar förbättring.

År 1964 installerades i kraftverket fjärrövervakning och kraftverket kördes därefter utan bemanning, endast vid start och stopp och vid rutinkontroller erfordrades tillfällig bemanning.

År 1967 byttes generatorns bärlager ut mot ett nytt, det gamla lagret var original och tillverkat år 1925, SKF bytte ut lagret gratis mot ett nytt som måste specialtillverkas eftersom denna lagertyp ej mera tillverkades. Det gamla lagret togs som "betalning" för det lär vara det SKF kullager som hade rullat längst vid denna tid.

Kraftverket kördes till år 1982 då driften upphörde. För fortsatt drift hade en kostsam renoivering av hela kraftverket erfordrats. Vattenkraftverkets kapacitet var ca 270 000 kWh/år.

Vattenkraftverket i Brukets såg vid Muttafors

Brukets såg hade en vattenturbin som i huvudsak drev en sågram och några andra smärre maskiner såsom en slipsten. Största delen av tiden stod turbinen överksam och vattnet strömmade förbi dammen till ingen nytta. År 1957 beslöt man att turbinen skulle driva en generator för att ta den delvis outnyttjade vattenkraften tillvara. En elmotor ersatte turbinen för driften av bl.a. sågramen. Den turbindrivna transmissionsaxeln kapades, en remskiva sattes på axeln, och kilremmar överförde slutligen kraften från turbinen till generatoren.

Generatoren var en konventionell synkrongenerator på 40 kVA. Kraftverket hade en effekt på endast 18 kW. Den låga effekten berodde på att turbinen var i minsta laget, vattenflödet genom turbinen var endast 0,8 kubikmeter/sek varför en tredjedel av åns reglerade vattenföring strömmade över dammen förbi turbinen. Fallhöjden var 4,5 m. Kraftöverföringen hade även en vinkelkuggväxel som även tog bort en del av turbinens effekt. År 1961 påbörjades ombyggnaden av sågens vattenkraftverk och i juli 1962 var allt klart. En ny av Oy Tampella Ab tillverkad turbin hade installerats och turbinen klarade av ett vattenflöde på 1,25 kubikmeter/sek.

Kraftverkets effekt var nu 35 kW, en avsevärd förbättring. Generatoren hade ombyggs så att den nu var monterad med axeln vertikalt och kraftöverföringen skedde via kilremmar direkt från turbinaxeln. Generatorns bärlagerkonstruktion var inte så hållbar varför generatoren år 1970

utbyttes till en asynkronmotor med 37 kW effekt som fick tjänstgöra som generator. Denna generatorlösning fungerade utmärkt ända till kraftverket stannades för gott år 1984. Kraftverket hade en kapacitet på ca 125 000 kWh/år.

Vattenkraftverket i Brukets kvarn i Kyroboas vid Söderfors

Brukets kvarn i Kyroboas drevs delvis med en vattenturbin och där var det delvis samma problem som vid brukets såg; vattnet rann ofta förbi dammen utan att göra nytta. År 1959 gjordes samma sak som vid sågen, man lät turbinen driva en generator och kvarnens mjölpar drevs med elmotorer. En synkrogenerator på 45 kVA drevs direkt via en kilremsöverföring från turbinaxeln.

När kvarnens vattenkraftverk togs i bruk var effekten 22 kW men sjönk på grund av slitage på turbinen småningom till 12 kW. Här utbyttes även generatortill en asynkronmotor på 16 kW år 1970. Här fungerade även asynkronmotorn som generator utmärkt ända tills kraftverket stannades för gott år 1980. Kraftverkets kapacitet var ca 70 000 kWh/år. Fallhöjden är 3,5 m. Vattenflödet genom turbinen var 1 kubikmeter/sek, alltså en mindre del av åns reglerade vattenföring på 1,25 kubikmeter/sek strömmade förbi turbinen över dammen.

Avvecklingen av kraftverksdriften vid Kimo Bruk

I början av Kimo Bruks elverks- och kraftverks- era var kraftverken livsviktiga då den enda möjligheten att få elbehovet tillgodosett var från de egna kraftverken. I slutet av kraftverkens användningstid var deras produktion så liten i förhållande till totalkonsumtionen, endast bråkdelar av en procent, att fortsatt drift ej mera ansågs vara motiverad. Det alltmer driftsäkra eldistributionsnätet och anslutningen till 110 kV stamnätstransformatorstationen i Oravais år 1967 gjorde kraftverken överflödiga som reservkraftverk.

I dag finns brukets alla tre vattenkraftverk kvar i det skick som de var när driften upphörde, men det är inte möjligt att starta turbinerna och

generatorerna i deras nuvarande tillstånd utan omfattande och dyrbara reparationer. Huset där suggasverket fanns, är i dag en del av den fryseribyggnad som uppfördes på 1960 talet av Oy Keppo Ab. Vid de traditionella smidesdagarna som firas varje sommar brukar Hammarfallets vattenkraftverk förevisas för besökare.

Ägoförhållanden

Kimo Bruk Ab var ägare av kraftverken i Kimo till år 1969 då det fusionerades med moderbolaget Oy Keppo Ab som varit ägare av bruket sedan 1962. 1979 sålde Oy Keppo Ab hela sin elverksverksamhet inkl. kraftverken till Ab Alböck Oy i Terjärv. 1987 fusionerades Ab Albäck Oy med Oy Herrfors Ab i Jakobstad som i dag är ägare till alla brukets dammar och kraftverk.

Bertil Holmlund

Källor:

- KWH-koncernen Ab:s arkiv
- Muntliga uppgifter av personer som varit med.

Suggasverkets Elenergiproduktion 1930–1957

År	Alstr./kWh	År	Alstr./kWh
1930	3100	1945	20851
1931	48975	1946	0
1932	71468	1947	18435
1933	148276	1948	81605
1934	93099	1949	49046
1935	81629	1950	70178
1936	33887	1951	55723
1937	113231	1952	48441
1938	49700	1953	36973
1939	178640	1954	22128
1940	171538	1955	16677
1941	150000	1956	11411
1942	89985	1957	2919
1943	20200		
1944	11172		
		Summa	1699287